

Koncepto turinio aprašymas remiantis kategorijos analize: koncepto „miesčioniškumas“ atvejis

Silvija Papaurėlytė-Kloviene

Lietuvių kalbos institutas

Institute of the Lithuanian Language

P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius, Lietuva

E. paštas silvija.kloviene@lki.lt

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2538-9502>

<https://ror.org/011v22a28>

Moksliniai interesai: etnolingvistika, kognityvinė lingvistika, lingvistinė kultūrologija

Research interests: Ethnolinguistics, Cognitive linguistics, Linguistic culturology

Santrauka. Straipsnyje aptarta, kaip koncepto turinio analizei gali būti panaudota skirtingo tipo medžiaga – remtasi su *miesčioniškumo* kategorija siejamu turiniu ir konceptualiųjų *miesčioniškumo* metaforų pavyzdžiais. Atliktas tyrimas parodo, kad toks tiriamosios medžiagos pobūdis leidžia pamatyti didesnę kalbamojo koncepto požymių įvairovę ir atskleisti daugiau su lietuvių kalbos pasaulėvaizdžiu siejamo *miesčioniškumo* koncepto niuansų. Analizuojant *miesčioniškumo* kategorijos verbalizacijos pavyzdžius padaryta išvada, kad šis nekalbinės tikrovės reiškinys gali būti apibūdintas kaip kelių vienas kitą paremiančių požymių derinys. Analizės rezultatus papildo ir konceptualiųjų *miesčioniškumo* metaforų aktualizacijos kalboje aprašymas. Apibendrinamos prasminės *miesčioniškumo* koncepto dominantės – pokyčių baimė, sureikšmintas jaukumo ir patogumo siekis, prastas skonis, progreso nebuvimas, sąstingis, snaudulys.

Reikšminiai žodžiai: kalbos pasaulėvaizdis; kategorija; konceptas; konceptualioji metafora; miesčioniškumas.

Describing Conceptual Content Based on Category Analysis: The Case of the Concept of Philistinism

Abstract. The article discusses how different types of material can be used for concept content analysis. The analysis was based on the content associated with the category of philistinism and examples of conceptual metaphors of philistinism. The research conducted shows that this type of research material allows us to see a greater variety of features associated with the spoken concept and to reveal more nuances of the concept of philistinism associated with the worldview of the Lithuanian language. The analysis of the examples of verbalisation of the category of philistinism leads to the conclusion that this phenomenon of non-linguistic reality can be described as a combination of several mutually supporting features. The results of this analysis are complemented by a description of the actualisation of conceptual metaphors of philistinism in language. Significant features of the concept of philistinism are fear of change, emphasis on comfort and convenience, bad taste, lack of progress, stagnation and dormancy.

Keywords: language world-view; category; concept; conceptual metaphor; philistinism.

Submitted 24 April 2024 / Accepted 28 June 2024

Įteikta 2024 04 24 / Priimta 2024 06 28

Copyright © 2024 Silvija Papaurėlytė-Kloviene. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution License CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium provided the original author and source are credited.

Įvadas

Nekalbinės tikrovės atspindžio kalboje tyrimai turi prasmę dėl kelių priežasčių. Svarbiausia iš jų laikytina galimybė atliekant tokio pobūdžio tyrimus atskleisti ta kalba kalbančių žmonių vertybių ir elgesio modelių sistemą. Pasaulio kategorizacijos tyrimai taip pat parodo, kas nekalbinėje tikrovėje pastebima pirmiausia ir laikoma atskaitos tašku konkrečiau apibūdinant pojūčių organais tiesiogiai nesuvokiamus daiktus ir reiškinius.

Pateikiamame tyrime siekiama atskleisti, kaip lietuvių kalboje užfiksuotame pasaulio vaizde yra suvokiamas *miesčioniškumas*, ieškoma atsakymo į klausimą, kas gali būti apibūdinama kaip miesčioniška. Tyrimo objektas – *miesčioniškumo* konceptas lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje. Straipsnyje pristatomo tyrimo tikslą galima formuluoti taip – atskleisti dalį su *miesčioniškumo* konceptu lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje siejamos informacijos. Tikslui pasiekti iškelti uždaviniai: 1) pasitelkus visų žodžio *miesčioniškas*, *-a* ir *miesčioniškumas* formų vartojimo pavyzdžių analizę aprašyti, su kokiais materialiais ir nematerialiais tikrovės objektais lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje yra siejamas miesčioniškumas; 2) remiantis visų žodžio *miesčioniškas*, *-a* ir *miesčioniškumas* formų vartojimo pavyzdžių kontekstais nusakyti, kaip kalbos priemonėmis apibūdinama miesčioniškumo esmė, išorinė raiška, kaip lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje šis abstraktas yra vertinamas. Tyrimo medžiaga – beveik 300 įvairių žodžio *miesčioniškas*, *-a* formų vartojimo pavyzdžių ir 120 visų žodžio *miesčioniškumas* formų vartojimo pavyzdžių. Visi pavyzdžiai rinkti iš Kauno Vytauto Didžiojo universitete sudaryto Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno. Tyrimui atlikti pasitelkti aprašomasis, interpretacijos ir conceptualiosios analizės metodai.

Lietuvių kalbotyroje aprašyti pasaulio kategorizacijos lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje ypatumai atskaitos tašku laikant tėvo (Būdvytytė, Papaurėlytė-Klovienė, 2019), brolio ir sesers (Papaurėlytė-Klovienė, 2022), moterų, vaikų ir vyrų (Papaurėlytė-Klovienė, 2008) elgesį. Analizuota, kaip, pasitelkiant Lietuvos etninių sričių gyventojų ir kaimyninių tautų atstovų charakterio bruožus, gali būti apibūdintas žmonių elgesys (Papaurėlytė-Klovienė, Župerka, 2010; Papaurėlytė-Klovienė, 2010). Atskirai aptarta pasaulio kategorizacija atskaitos taškais laikant antgamtinės būtybes – Dievą ir velnią (Papaurėlytė-Klovienė, 2015a; 2015b). Dar vienas lietuvių kalbos pasaulėvaizdžio fragmentas aprašytas lyginant, kaip tikrovė kategorizuojama atskaitos taškais laikant antonimiškus draugo ir priešo vaizdinius (Papaurėlytė-Klovienė, 2023).

Kalbininkai sutelkia dėmesį į įvairių nekalbinės tikrovės objektų esmę atskleidžiančius konceptus (Aleksaitė, 2018; Gudauskas, 2019; Ruškys, 2011; Rutkovska, 2016; Smetona, 2016; Smetona, Smetonienė, 2019; Snukiškienė, 2019; Vaičiulytė-Semėnienė, 2018), esama gretinamojo pobūdžio darbų (Bogdzevič, 2019; Radžiūtė-Bačkauskienė, Roikienė, 2011; Makarova, 2014). Konceptų analizei skirtus darbus sieja tikslas atskleisti kalbos priemonėmis užfiksuotus nekalbinės tikrovės objektų suvokimo ypatumus, aprašyti kalbos pasaulėvaizdyje siūlomas vertinimo kryptis ir elgesio modelius. Kadangi naujų tekstų atsiranda nuolatos, nė vieno koncepto analizė niekada nebus baigtinė, konkrečiau apsibrėžti ribas galima tik turint galvoje baigtinį pavyzdžių korpusą, pavyzdžiui, žodyną (Gritėnienė, 2020) arba kuriam nors vienam laikotarpiui būdingus pavyzdžius.

Straipsnyje pateikiamas tyrimas yra naujas ir originalus, nes lietuvių kalbotyroje žodžiu *miesčioniškumas* vadinamo abstraktaus fenomeno esmė, t. y. *miesčioniškumo* koncepto turinys, remiantis vartojimo pavyzdžių analize, nėra aprašytas. Siekiant aprašyti konceptą remtasi skirtinga kalbine medžiaga – sakiniiais, apibūdinančiais pasaulio kategorizacijos lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje fragmento ypatumus, ir konceptualiųjų metaforų aktualizacijos pavyzdžiais¹.

Teorinis tyrimo pagrindas

Kalbos funkcijos pavadinti, reprezentuoti, paaiškinti realizuojamos ne tik tiesiogiai, t. y., pavyzdžiui, kai pavadiname daiktą (sakykime, atitinkamus išorinius požymius turintis žmogus vadinamas *vynu*), tačiau ir tais atvejais, kai situacijai apibūdinti pasitelkiamas kitas žodis, bet vyras taip pat yra minimas, pvz.: *vyriskas atsakingumas*; *vyriskas santūrumas*. Bet kuris kalbos vartotojas pasakys, kad *vyriskas atsakingumas*, *vyriskas santūrumas* skiriasi nuo *moteriško atsakingumo*, *moteriško santūrumo*. Tokių apibūdinimų esmė – kognityvinei lingvistikai artimas požiūris į kategoriją.

Kalba pasaulis aprašomas toks, koks jis matomas iš žmogaus pozicijų. Kategorizacijai pasitelkiami žmogui artimi atskaitos taškai: asmenų, kitų subjektų ar objektų pavadinimai. Pavyzdžiui, fiksuojama, ką galima veikti *broliškai* ir *seseriškai*, bet sunkiau rasti atsakymą į klausimą, kas daroma *karkvabališkai* ar *danieliškai*. Vadinasi, kategorizuodami pasaulį ir tam pasitelkdami jau pažįstamus tikrovės objektus žmonės parodo pasaulio suvokimą ir jo vertinimą. Kategorijų atskaitos taškai ne tik patikslina, kaip suvokiami kalbamajai kategorijai priskiriami subjektai ar objektai, bet yra informatyvūs ir savo pačių atžvilgiu. Pavyzdžiui, pavadinus baldus *miesčioniškais* gaunama dvejopa informacija: 1. baldų vertinimas; 2. *miesčioniškumo* eksplikavimo būdas.

Kategorijų reprezentacijos kalboje tyrimas kartu yra ir koncepto tyrimas, kategorija ir konceptas gali būti suvokiami kaip dalis ir visuma. Kategorija susieja bendrų požymių turinčius tikrovės objektus, o konceptas orientuotas į labiau (bet ne iki galo) apibrėžtą informaciją, kuri gali būti pritaikyta mažesniai objektų skaičiui (plačiau apie koncepto ir kategorijos santykį žr. Papaurėlytė-Klovienė, 2023, p. 209–210). Į jau minėtus verbaliuotus pasaulio kategorizacijos pavyzdžius *vyriskas atsakingumas*; *vyriskas santūrumas* pažvelgus per koncepto prizmę darytina išvada, kad jie yra informatyvūs ir siekiant aprašyti *vyro* konceptą, nes parodo, kad su vyrais kalbos pasaulėvaizdyje siejami *atsakingumas*, *santūrumas*.

Konceptas yra tam tikras informacijos kiekis, siejamas su kuriuo nors nekalbinės tikrovės objektu. Skiriami keli konceptų tipai:

1. mąstymo paveikslėliai (visiškai konkretus objektas, susijęs su regimuoju vaizdu, pavyzdžiui, *namas*);

¹ Šis tyrimas, kaip ir kiti konceptų analizei skirti darbai, nėra baigtinis. Jo išvados paremtos XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje fiksuotų vartojimo pavyzdžių analize. Galima daryti prielaidą, kad, vykstant visuomenės mąstymo pokyčiams, požiūris į miesčioniškumo esmę, jo vertinimas gali keistis. Tai atsispindėtų ir tekstuose.

2. schemas (primena paveikslėlį, akcentuojamas erdvinis pobūdis, pavyzdžiui, *kelias*);
3. hiperonimai (nėra vaizdingi, gali būti apibūdinti nurodant loginius ryšius, pavyzdžiui, *avalynė*);
4. tipinės schemas (atskiros detalės susietos į visumą, galima palyginti su filmo kadru, pavyzdžiui, *lignonė*);
5. scenarijai (siužetinis pobūdis, pavyzdžiui, *liūdesys*) (Babuškin, 1996, p. 19–95).

Sukonkretinti, su kuriuo iš paminėtų tipų gali būti siejamas konceptas, galima išanalizavus kuo daugiau skirtingų pavyzdžių.

Straipsnyje siekiant išsamumo ir išlaikant kognityvinei lingvistikai artimą požiūrį į kalbą aprašoma, kaip lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje konceptualizuojamas pats *miesčioniškumo* fenomenas, t. y. aptariamos konceptualiosios *miesčioniškumo* metaforos. Atliekant tyrimą buvo laikomasi nuostatos, kad konceptualiosios metaforos ne tik sukongretina abstraktaus fenomeno suvokimo būdus, bet ir atskleidžia, kaip jis yra vertinamas. Straipsnyje remiamasi autorių grupės parengtame žodyne „Konceptualiosios metaforos viešajame diskurse“ (Būdvytytė-Gudienė, Gudavičius, Jurgaitis, Papaurėlytė-Klovienė, Toleikienė, 2014) pateikiamu požiūriu į konceptualiąsias metaforas – metaforos laikomos kalboje užfiksuotomis mąstymo schemomis, atskleidžiančiomis tikrovės suvokimo, vadinasi, kartu ir numanomo elgesio ypatumus.

Tyrimo aprašymas

Miesčioniškumo fenomenas priskirtinas prie žmogaus veiklos rezultatų, nes *miestas* (šio žodžio lizdai priklauso žodis *miesčioniškumas*) taip pat yra žmogaus veiklos rezultatas.

Darybiškai žodis *miesčioniškas* tiesiogiai susijęs su asmens pavadinimu *miesčionis*. *Lietuvių kalbos žodynas* ir *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* žodžio *miesčionis* reikšmę aiškina panašiai: „kas mieste gyvena, miestietis. 2. menk. egoistinių interesų, siauro akiračio žmogus. 3. gyventojas, pilietis“ (LKŽ); „1. šnek. miestietis. 2. menk. smulkių, savanaudiškų interesų ir siauro akiračio žmogus“ (DLKŽ). *Lietuvių kalbos žodyne* pateiktos ir žodžio *miesčioniškas* reikšmių definicijos: „1. būdingas miesto gyventojui, miestiečiui. 2. menk. susijęs su egoistiniais interesais, siauro akiračio“. *Bendrinės lietuvių kalbos žodyne* pateiktos dvi žodžio *miesčioniškas* reikšmės: „1. menk. būdingas miesčioniui (1 r.), smulkių savanaudiškų interesų, siauro akiračio žmogui. 2. šnek. būdingas miesčioniui (2 r.), miesto gyventojui“ (BLKŽ). Šiame žodyne žodis *miesčionis* pirmiausia siejamas su menkais interesais ir siauru akiračiu: „1. menk. smulkių savanaudiškų interesų ir siauro akiračio žmogus. 2. šnek. miesto gyventojas“ (BLKŽ).

Miesčioniškais apibūdinamų tikrovės objektų pavadinimai klasifikuojami remiantis Leonido Černeiko pateikta tikrovės objektų klasifikacija į materialius ir nematerialius, t. y. į tuos, kurie suvokiami pojūčių organais, ir tuos, kurių suvokimas vyksta tik žmogaus sąmonėje (Černeiko, 1997)².

² Straipsnyje pateiktų pavyzdžių klasifikacija gali būti diskutuotina, viskas priklauso nuo pasirinkto žiūros taško.

1. Materialūs objektai

1.1 Žmogus

Kadangi visa, kas apibūdinama kaip miesčioniška, yra tiesiogiai arba netiesiogiai susiję su žmogumi, todėl miesčioniški negali būti negyvajai gamtai priskiriami objektai, atsiradę ir egzistuojantys be žmogaus įsikišimo.

Miesčioniškomis vadinamos žmonių grupės, susietos skirtingais apibendrinimo laipsniais. Kraujo ryšys sieja šeimos narius: <...> *bulvariška nuotrauka iš miesčioniškos šeimos albumo*. Grupės požymis gali būti ir jai priklausančių žmonių amžius: *Miesčioniškas jaunimas kūrė globalizaciją*. Su miesčioniškumu būna susiję ir panašia veikla užsiimantys žmonės, plg.: *Inteligentijai buvo būdinga ir nemaža paviršutiniškų miesčioniškų elementų; <...> tyčiojosi iš miesčioniškų pataikūnų, tuometinių veikėjų*. Dažniausiai kaip miesčioniška yra apibūdinta tiesiog žmonių grupė, kurios nesieja nei bendra veikla, nei panašus amžius. Pagrindinis kriterijus tokiu atveju yra masiškumas, plg.: <...> *miesčioniška, valgiu ir skudurais susirūpinusi publika; Atsiribojimas nuo miesčioniškos visuomenės*. Minia yra patogi terpė nenorintiems išsiskirti, vertinantiesiems saugų, ramų ir patogų gyvenimą.

Kai kaip miesčioniškas apibūdinamas atskiras asmuo, paprastai dar pateikiama daugiau charakteristikų, pagrindžiančių tokį nusakymą. Šalia su miesčioniškumu siejamo apibūdinimo būtinai kalbos priemonėmis išreiškiamas ir papildomas neigiamas aptariamo objekto vertinimas. Viena iš tokių priemonių – mažybinė priesaga *-elis*, sustiprinta apibūdinimu *vidutinis*, pvz.: <...> *amžinai besikartojanti tiesa apie vidutinius miečioniškus žmogelius*³.

Miesčioniškumo motyvas kalbos pasaulėvaizdyje susijęs su dideliu svoriu, apkūnumu. Ryšys aktualizuojamas ir per tiesioginį įvardijimą: *Tik miesčioniškoms kiaulėms vis tiek, ar aš gyvenu, ar mirštu*; ir pasitelkiant konkretesnius apibūdinimus, pvz.: <...> *jo romantiška meilė ją, apkūnią miesčionišką nuotaką, ilgainiui padarys nemirtingą?* Didelis svoris yra netiesioginė aliuzija į nejudrumą, kaitos nebuvimą. Dar viena miesčionišku vadinamo asmens charakteristika yra saldumas. Kalbos pasaulėvaizdyje tokia charakteristika implikuoja neigiamą vertinimą, nes tai, kas pernelyg saldu, atstumia: <...> *saldžiai miečioniškai šypsantis gipsinei madonai*.

1.2 Negyvoji gamta

Natūralūs iš gamtos ateinantys dalykai kaip miesčioniški apibūdinami labai retai, pvz.: *Indomu, indomu, padvelkė miesčioniškas kvapas, net tėvas nusispyvė*. Grupei *Negyvoji gamta* toks pavyzdys gali būti priskirtas tik su išlygomis. Kvapas yra žmogaus pojūčiais suvokiama iš aplinkos ateinanti informacija, bet ji gali būti ir natūraliai atsiradusi, ir sukurta.

³ Išsamiau apie atskirus miesčioniška vadinamos asmenybės bruožus rašoma poskyryje 2.2 *Vidinio gyvenimo reiškiniai*.

2. Nematerialūs objektai

Gausiausia yra nematerialių objektų grupė. Visus juos siejantis bruožas – tiesioginis ryšys su žmogumi. Nematerialūs objektai yra arba žmogaus gebėjimo apibendrinti, arba jo veiklos rezultatas.

2.1 Duotybės

Duotybėmis straipsnyje vadinami įvairūs vidinio gyvenimo reiškiniai, kurių žmogus pats nekuria, bet geba reflektuoti kaip egzistuojančius atskirai.

Atskirai aptartinos emocinės būsenos. Jų nėra gausu. Aiškus vienas vyraujantis motyvas – baimė. Toks santykis su tikrove nebūtinai yra nulemtas konkrečių priežasčių ar grėsmių gyvybei, asmeniniam saugumui. Bijomasi visko, kas gali kelti nors mažiausią grėsmę saugumui ir ramiam buvimui, pvz.: <...> *į kraują įsismelkęs miesčioniškas baikštumas, miesčioniška baimė*. Patyrėjo išgyvenama emocinė būsena nesuteikia diskomforto, todėl kaip miesčioniška apibūdinta baimė greičiausiai galėtų būti tapatinama su savisauga, pvz.: <...> *savimi patenkinto miesčioniško bailumo išraiška*.

Paprastai teigiamai vertinama emocinė būsena yra laimė. Miesčioniška laimė suvokiama kaip prastesnės kokybės, netikra, plg.: <...> *miesčioniška respekto ir laimės samprata; Svetima jai miesčioniška „buržujų laimė“; <...> meno blyksnius, suderintus su kukliu miesčioniškos laimės atpildu*.

2.2 Vidinio gyvenimo reiškiniai

Miesčioniškumo esmę atskleidžia bendriausias apibūdinimas *būvis*, patikslintas žodžiu *miesčioniškas*. Gyvenant miesčioniškai nereikia stengtis daug galvoti, siekti suprasti kitus žmones, nes viskas yra orientuojama į asmeninį patogumą, pvz.: *Jis saugo nuo paviršutiniškumo, patogaus miesčioniško būvio, nesukeliančio nei proto, nei širdies pastangų. Nuodėmklausio tikslas – išsklaidyti miesčionišką paviršutinišką pasitenkinimo savimi atmosferą*.

Tai, kas miesčioniška, yra sena, nešviežia, surūgę, nekinta daug laiko. Aktualizuojamas nerealamas, miegas, snaudimas, stagnacija, plg.: <...> *atmesti svetimą miesčioniškumo raugą; Miesčionišką Kauno snaudulį blaškydavo ir studentų protesto žygiai*.

Miesčioniškumas – ideologija su savita vertybių sistema ir morale, kuri kartais gali tapti ir kovos objektu: *Jūsų revoliucija tapo revoliucija prieš miesčionišką moralę*. Tekstuose tokiai vertybių sistemai priskiriamas racionalumas ir pragmatizmas, viską apskaičiuojančio žmogaus charakteristikos, bet paminėtas ir visai priešingas reiškinys – fantazija, plg.: <...> *racionalizmas ir pragmatizmas priskirtini miesčioniškų vertybių sistemai; Kaip tik šito reikėjo miesčioniškai fantazijai*.

Galima apibendrinti, kad visuose pavyzdžiuose paminėti vidinio gyvenimo reiškiniai miesčioniškumą atskleidžia kaip santykinės ramybės, sąstingio, visiško nesikeitimo būseną, kai siekiama tiesiog ramiai išbūti, rūpinamasi nuosava gerove, saugumu, stengiamasi

nebūti įtrauktam į svetimas problemas. Toks saugumo ir jaukumo siekis, nepasitikėjimas ir silpnumas neskatina veikti, yra nerezultatyvus, bet saugus patyrėjui.

Miesčioniškumas kalbos pasaulėvaizdyje suvokiamas kaip galinti kisti būseną, pvz.: <...> *kartais padrumsdavo ramybę miesčioniško nusiteikimo žmonėms*. Išsamesni šio abstraktaus fenomeno apibūdinimai labiau orientuoja suvokti jį kaip nelinkusį keistis, visada išliekantį vienodą, plg.: *Vis labiau įsigali tam tikras miesčioniško saugumo jausmas*; <...> *jie yra to paties miesčioniško idilės jaukumo simboliai*.

Protas su miesčioniškumu kalbos pasaulėvaizdyje siejamas tik su išlygomis: miesčioniškas protas gali būti dar ir sveikas, o tai yra neabejotinas privalumas priimant sprendimus. Miesčioniškas protas vadinamas neišlavintu, vadinasi, visų situacijų išgyventi jis tikrai nepadeda, plg.: *Žiūrint „sveiko“⁴ arba miesčioniško proto akimis, ši logika yra pilna paslapčių*. <...> *neišlavinto miesčioniško proto sluoksni*; plg.: <...> *jų kvailumas yra labai miesčioniškas*; <...> *miesčioniško prietaringumo bangas*. Prie miesčioniškų norų priskiriamas noras viską žinoti, vis dėlto nebūtų logiška jį sieti su aukštesniais žmogaus poreikiais – greičiausiai apsiribojama tik tam tikro pobūdžio neesmine informacija, nes smalsumas apibūdinamas ne tik kaip miesčioniškas, bet ir kaip lėkštas: *Tai nėra miesčioniškas noras viską žinoti ir nepalikti neaiškumų*; <...> *laidų populiarumą lemia ne tik lėkštas miesčioniškas smalsumas*.

2.3 Veiklos rezultatai

Veiklos rezultatų grupei priskirti nekalbinės tikrovės objektų pavadinimai teoriškai dar galėtų būti skirstomi į pavadinančius intelektinės, kūrybinės ir visuomeninės veiklos rezultatus.

Daugybę charakteristikų apima bendriausias apibūdinimas *miesčioniška buitis*. Vienas iš esminių jos bruožų – patogumas. Nors apibūdinimas *miesčioniška* suponuoja neigiamo vertinimo situaciją, vis dėlto žmogui tokia buitis yra paprastesnė ir lengvesnė, priimtinesnė, joje norisi būti ilgiau, plg.: <...> *į miesčionišką buitį pasinerdavo*; <...> *džiaugias sočia miesčioniška buitimi*.

Materialūs būties ženklai yra miesčioniški daiktai. Tekstuose fiksuojama, kad tokie daiktai gali būti panaudoti erdvei papuošti, nors jų vertė apibūdinama kaip menka, daiktai daliai vartotojų kelia atstūmimo reakciją, plg.: *miesčioniški užsieniniai menkniekiai*; *miesčioniškumą simbolizujančių keraminių skulptūrų*; *banalūs miesčioniški užsieniniai servizai*. Materialūs miesčioniškumo ženklai yra įvairių gabaritų. Dažnai daikto vertinimas užkoduojamas jo apibūdinime, plg.: <...> *mane galėtų sudominti bet kas, tik jau ne banalūs miesčioniški sidabriniai servizai*; *Kitus gavo mainais: miesčioniškus, bevečius, bet naujus kilimus keitė į senus*.

Tekstuose gausu su miesčioniškumu siejamų gyvenamosios erdvės aprašymų. Paprastai miesčioniška gyvenamoji erdvė nevertinama neigiamai – arba beveik nėra aprašymą

⁴ Kabutės yra įspėjimas, kad ir šis apibūdinimas gali būti nutolęs nuo to, kas tradiciškai laikoma sveiku protu.

sukonkretinančių ir vertinimą išreiškiančių žodžių, arba erdvės apibūdinamos kaip jaukios: <...> *paukšteliūs, pėdų kryžiukais laiminančius miesčioniško jų buto grindis; <...> į jaukius miesčioniškus savo butus auginti vaikus.*

Galima teigti, kad jau minėtas patogumo motyvas šiuo atveju nusveria visus kitus galimus apibūdinimus, pvz.: <...> *buvau pakviestas prašmatnios vakarienės į vienus miesčioniškus namus; <...> jaukus intelektualų kambarys. Ne toks miesčioniškas, kaip man pasirodė.*

Gyvenimas irgi gali būti pavadintas miesčionišku, jei jis patogus, turtingas, ramus. Su tokiu apibūdinimu koreliuoja išoriniai finansinės gerovės ženklai, pvz.: *Apie turtingą ir patogų miesčionišką gyvenimą niekada nebuvau svajojęs; <...> paskendo tuščiam miesčioniškame gyvenime.* Tokio gyvenimo ribotumas tam tikra prasme yra mokestis už jo santykinę ramybę, plg.: <...> *gana ribota miesčioniška atmosfera; <...> užsiskleidimo siaurame miesčioniškame pasaulyje.*

Konkrečiau su kūrybine ir intelektine veikla susiję įvairių žmogaus kūrinų, turinčių materialią raišką, pavadinimai. Kūriniai priklauso skirtingiems žanrams, bet vyrauja tekstai, nes iš tekstų siunčiamą žinutę suprasti yra lengviau, jei lyginsime su kitokia kūryba, plg.: *Miesčioniška literatūra žmogų nuramina, užsupa, užliūliuoja; <...> miesčioniško tipo romansai su sentimentaliais tekstais; Tai bulvarinė rašliava, tinkanti nebent miesčioniškam poniučių žurnalui.*

Iš konteksto galima daryti išvadą, kad visi šie kūriniai nesuvokiami kaip turintys vertės: pabrėžiamas jų ribotumas, prastas skonis, neigiamas poveikis skaitytojui ar žiūrovui.

Intelektinė veikla ir jos rezultatai greičiausiai turi mažiausiai raiškos būdų. Suvokiant ir apmąstant tikrovę, klasifikuojant daiktus ir reiškinius pirmiausia susiformuoja pats mąstymo būdas, t. y. tikrovės suvokimas.

Miesčioniškam mąstymui priskiriamos statinio charakteristikos: *Šiuo genialiu sakiniu Rilke sugriauna miesčionišką mąstymą.* Įžodintas mąstymo ir pasaulio suvokimo rezultatas – retorika, požiūris į jos santykį su miesčioniškumu išreiškiamas keliais apibūdinimais: <...> *paikos, pigios ir miesčioniškos retorikos griebiamės mes patys.*

Skonis susieja intelektinę ir kūrybinę veiklą, nes jis susiformuoja, yra formuojamas veikiant įvairioms patirtims, apibendrinant gaunamą informaciją. Apie skonį galima spręsti iš kūrybinės veiklos produktų. Šis žodis dažniausias tarp visų *miesčioniškas, -a* vartojimo pavyzdžių. Taip greičiausiai yra todėl, kad žodžiu *skonis* perteikiamas miesčioniškais vadinamų daiktų ir reiškinių sudaromas bendras įspūdis. Toks skonis yra tradicinis, vadinasi, įprastas, be jokių naujienų, galbūt todėl miesčioniškam skoniui yra pataikaujama: <...> *pataikaujanti miesčioniškam skoniui*, o susidarius tam tikroms aplinkybėms – ir maištaujama: *Futuristų protestas prieš tradicinį miesčionišką skonį; Maištaudama prieš <...> miesčionišką skonį.*

Pasakymas *miesčioniškas skonis* implikuoja neprofesionalumą, nevertingumą: <...> *plinta neprofesionaliai sukurtos giesmelės, miesčioniškas skonis; Skaniai pasišaipo ir iš rožinio miesčioniško skonio; Vešliai žaliuodamas tegali apgauti neišrankią miesčionišką akį.*

Miesčioniško skonio raiškos erdvė yra visa miesčioniška kultūra, menas. Miesčioniško skonio sinonimas – miesčioniškas kičas: <...> *vadina kiču ar miesčioniškos kultūros įgeidžiu.*

Analizuojant pavyzdžius visuomeninės veiklos rezultatams priskirta įvairaus abstraktumo nekalbinės tikrovės reiškinių. Iš esmės miesčioniškumas neišsivaizduojamas be visuomenės ir atskiro subjekto santykio su ja, jos nuomone. Minima miesčioniška civilizacija: *Savo veikalu Nietzsche sukyla prieš miesčionišką civilizaciją.* Kai visuomenėje didžiąją dalį sudaro žmonės, linkę į miesčioniškas vertybes, patogumą, galima kalbėti apie miesčionišką visuomenę: <...> *destruktyvia veikla ardančių normalią biurgerišką, miesčionišką visuomenę, kuri į gyvenimą žiūri iš patogumo pozicijų: <...> jie leidžia pamatyti ne tik miesčionišką, konformistišką aplinką <...>.*

Pastebėta, kad apibūdinimas *miesčioniškas, -a* kartais gali būti pasirenkamas siekiant sukompromituoti ar pasmerkti dalykus, paprastai tiesiogiai arba netiesiogiai susijusius su jausmais, pvz.: *Girdi, smuklės lankytojai santuoką laiką miesčionišku daiktu; Juk žiopsoti į Eifelio bokštą – taip banalu ir miesčioniška; Kažkokia paviršutiniška ir miesčioniška ši šventė* [apie vasario 14 d. – aut. past.].

Konceptualiosios *miesčioniškumo* metaforos

Tos pačios prasminės dominantės implikuojamos ir konceptualiosiose *miesčioniškumo* metaforose. Žodžio *miesčioniškumas* vartojimo pavyzdžių analizė parodė, kad geriausiu atveju kalbamasis fenomenas gali būti suvokiamas kaip neutraliai vertinamas objektas. Tokia informacija koduojama miesčioniškumą apibūdinant kaip daiktą, kuris užima tam tikrą vietą erdvėje: *Kapitalizmo miesčioniškumą padidino prisidėjęsios feodalizmo atgyvenos; Miesčioniškumo kondensatas*; turi spalvą: <...> *visos mūsų mąstymo ir gyvenimo lytys įgauna miesčioniškumo atspalvį* ir kvapą: *Todėl dažnai nusibosta miesčioniškumo kvapelis.* MIESČIONIŠKUMAS – DAIKTAS yra pasenęs, pasikeitusios kokybės ir todėl nebetinkamas vartoti: *Ir seniai nekenčiu to bedvasio, supelėjusio miesčioniškumo.* Nesukonkretinant kitų charakteristikų pasakoma, kad šis abstraktus fenomenas yra didelio svorio, kuris patyrėjui gali tapti ir problema, plg.: <...> *bendrais bruožais pajudinti daug kam rūpimą miesčioniškumo klausimą; <...> slogiu miesčioniškumu.*

Pavienės yra erdvinės metaforos. Verbalizuojamas mąstymo modelis, pagal kurį miesčioniškumas suvokiamas kaip erdvė (o erdvė turėtų suteikti veiksmų laisvę), patekimas į tokią erdvę laikomas netinkamu pasirinkimu, pvz.: <...> *santuoką visuomet laikė tik nevykusių žingsniu į miesčioniškumą; <...> labiau pasiduoda, eidamas egoizmo, išdavystės ir miesčioniškumo keliu; <...> nemaloniai nustebino savo posūkiu į manierizmą, netgi miesčioniškumą.*

Miesčioniškumui suvokti pasitelkta LIGOS metafora tiesiogiai verbalizuoja neigiamą vertinimą ir nepageidaujamą pobūdį. Be sergant išgyvenamų nemalonių pojūčių, liga pavojinga ir dėl savo pasekmių: <...> *susirgęs miesčioniškumu, žmogus vis eina blogyn.*

Kalbamojo fenomeno charakteristikų įvairovė fiksuojama suvokiant jį kaip asmenį, kuriam būdinga intelektinė veikla ir siekis užimti tam tikrą padėtį. Visais atvejais teks-

tuose atskleidžiamas nedraugiškas subjekto ir miesčioniškumo santykis: *Bjaurėjimasis gimtinėje regėtu miesčioniškumu; <...> aštriai kritikavo miesčioniškumą; <...> smerkė miesčioniškumą ir susmulkėjimą; Poetas išjuokė miesčioniškumą; <...> niekina miesčioniškumą*. Aplinkybės lemia, kad miesčioniškumas gali būti stipresnis už subjektą: *<...> laikina duoklė miesčioniškumui; <...> blogiausios iš vergysčių – miesčioniškumo*. Aktualizuojama nusikaltimo metafora, plg.: *<...> išjuokti ir demaskuoti miesčioniškumo, biurokratizmo, dykinėjimo apraiškas; Jo filosofija, kaltinusi miesčioniškumą; <...> bendra teatro ir dramaturgo kova su miesčioniškumu*.

Skirtingus dalykus, kurie lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje apibūdinami kaip esantys miesčioniški, susieja jų esmę patikslinantys žodžiai: *banalus, idiotiškas, kasdieniškas, lėkštas, menkas, neišlavintas, netikras, paviršutiniškas, pigus, provincialus, saldokas, saldus, siauras, tradicinis, tuščias, veidmainiškas, žalingas; jaukus, madingas, patogus, rožinis*. Panašią informaciją atskleidžia ir žodį *miesčioniškumas* patikslinantys žodžiai ar žodžių junginiai: *infantilumas, nenoras mąstyti, dėl ko gyvenį; banalumas; egoizmas; išdavystė; ištižimas; neišprusimas primityvumas; saldumas; snobizmas*. Juose sukoncentruotos tos pačios dominantės: tai, kas miesčioniška, yra sena, prasta, neįdomu, nevertinga ir neprasminga. Su teigiamu ar iš dalies teigiamu vertinimu siejamų žodžių yra mažiau, palyginti su tais, kurių reikšmėje yra sema ‘ir tai yra blogai’.

Išvados

Peržiūrėjus beveik 300 įvairių žodžio *miesčioniškas*, *-a* formų vartojimo pavyzdžių, 120 žodžio *miesčioniškumas* vartojimo pavyzdžių, suklasifikavus miesčioniškais vadinamų objektų ir subjektų pavadinimus, verbalizavus tekstuose aktualizuotas konceptuališias *miesčioniškumo* metaforas, padarytos kelios išvados.

Konstatuota, kad visi kaip miesčioniški apibūdinami nekalbinės tikrovės objektai tiesiogiai susiję su atskiru žmogumi, žmonių grupėmis, visuomene, yra žmogaus kūriniai arba bent refleksijos rezultatai (tai labiausiai taikytina vidinio gyvenimo reiškiniams). Mažiau nei trečdalis tyrimui sukauptų sakinių aprašo situacijas, kuriose minimi pojūčių organais suvokiami, t. y. materialūs, objektai: žmonės ar daiktai. Dauguma pavyzdžių orientuoti į tų nekalbinės tikrovės objektų, kurių buvimas suvokiamas, bet jų negalima patikrinti pojūčių organais, aprašymą. Vadinas, nors miesčioniškumo požymis priskiriamas ir kai kuriems materialiams objektams, gerokai dažniau jis siejamas su tuo, kas nėra materialu, labiau suvokiama kaip tam tikrų vienas kitą paremiančių požymių visuma. Kitaip tariant, *miesčioniškumo* konceptas apima tarpusavyje derančių požymių junginį, pats konceptas gali būti laikomas tipine schema.

Požymių derinys sukuria schematizuotą bendrą vaizdą ir leidžia apibendrinti svarbiausią su kalbamuoju konceptu siejamą informaciją. Miesčioniškumas apima netikrumą, neproduktyvumą, sąstingį, tariamą saugų jaukumą, ramybę, pereinančią į bailumą, snaudulį, neveiklumą, siekį tiesiog ramiai išbūti, progreso nebuvimą ir paviršutiniškumą.

Pats miesčioniškumas yra nematerialus objektas, žmogaus veiklos – intelektinės ir visuomeninės – rezultatas, jo negalima susieti su jokia materialia forma. *Miesčioniškumo*

suvokimas yra žmogaus refleksijos rezultatas. Tiek paties nekalbinės tikrovės fenomeno pobūdis, tiek jo atskleidimas kalbos priemonėmis galėtų keistis, jeigu, veikiant esminiams vertybių pokyčiams, keistųsi žmogaus požiūrio taškas: su miesčioniškumu būtų imamos sieti kitos prasminės dominantės, kiti raiškos būdai. Tokie postūmiai gali lemti ir esminius vertinimo pokyčius, kurie taip pat būtų fiksuojami kalbos pasaulėvaizdyje. Žinoma, tokie radikalūs pokyčiai pirmiausia turėtų įvykti kalbos vartotojų sąmonėje, kad vėliau tų pačių vartotojų būtų imti apibūdinti kalboje.

Dar išsamiau *miesčioniškumo* koncepto turinį padėtų atskleisti žodinių asociacijų eksperimentas, suteikiantis galimybę kalbos priemonėmis išreikšti dalį kalbos vartotojų sąmonės turinio, t. y. žodžio *miesčioniškumo* asociatų analizė. Gretinamojo pobūdžio darbai galėtų parodyti, kiek kalbamasis konceptas yra universalus, ar kuri jo turinio dalis yra specifiskesnė ir būdinga tik lietuvių kalbos pasaulėvaizdžiui.

Leksikografiniai šaltiniai

BLKŽe – *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas [Dictionary of the standard Lithuanian language]*. Vyr. red. D. Liutkevičienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. <https://doi.org/10.35321/blkz>. Prieiga: <<https://ekalba.lt/bendrinės-lietuvių-kalbos-zodynas>>. [In Lithuanian].

Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas [Corpus of the contemporary Lithuanian language]. Kaunas: VDU Kompiuterinės lingvistikos centras, 1998–2016. Prieiga: <<http://tekstynas.vdu.lt>>. [In Lithuanian].

DLKŽe – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas [Dictionary of the Current Lithuanian Language]*. Vyr. red. Stasys Keinys. 8-as patais. ir papild. leid., elektroninis variantas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga: <<https://ekalba.lt/dabartinės-lietuvių-kalbos-zodynas/>>. [In Lithuanian].

LKŽe – *Lietuvių kalbos el. žodynas [Dictionary of the Lithuanian Language]*. Red. G. Naktinienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga: <<https://ekalba.lt/lietuvių-kalbos-zodynas/>>. [In Lithuanian].

Literatūra

Aleksaitė, A., 2018. Meilės konceptas ir jo sinonimai lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje. [Concept of Love and Its Synonyms in the World-view of the Lithuanian Language]. *Bendrinė kalba*, 91, p. 1–22. Prieiga: <http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/91/Aleksaite_BK_91_straipsnis_apie_meiles_koncepta.pdf> [Žiūr. 2024 02 10]. [In Lithuanian].

Babuškin, A., 1996. *Tipy konceptov v leksiko-frazeologičeskoj semantike jazyka. [Types of Concepts in the Lexical-phraseological Language System]*. Voronež: Izdatelstvo Voronežskogo gosudarstvennogo universiteta. [In Russian].

Bogdzevič, M., 2019. Kognitywny obraz WSTYDU na materiale przysłów polskich i litewskich. [Cognitive Representation of SHAME in Lithuanian and Polish Proverbs]. *Tautosakos darbai*, 58, p. 44–60. Prieiga: <https://www.ilti.lt/failai/TD58_tekstai%20spaudai%20internetui-44-60.pdf>. [Žiūr. 2024 02 08]. [In Polish].

Būdvytytė, A., Papaurėlytė-Klovienė, S., 2019. Tėvas kaip pasaulio kategorizacijos atskaitos taškas lietuvių ir vokiečių kalbų pasaulėvaizdžiuose. [The Father as a Reference Point of the World Categorization in the Worldviews of the Lithuanian and German Languages]. *Vārds un tā pētīšanas aspekti: rakstu krājums = The Word: Aspects of Research*, 23 (1/2), p. 266–276. [In Lithuanian].

Būdvytytė-Gudienė, A., Gudavičius, A., Jurgaitis, N., Papaurėlytė-Klovienė, S., Toleikienė, R., 2014. *Konceptualiosios metaforos viešajame Lietuvos diskurse. Konceptualiųjų metaforų žodynas [Conceptual Metaphors in Public Discourse. Dictionary of Conceptual Metaphors]*. Vilnius: BMK. [In Lithuanian].

Černeiko, L., 1997. *Lingvo-filosofskij analiz abstraktnogo imeni. [The Linguistic-philosophical Analysis of the Abstract Name]*. Moskva: MGU. [In Russian].

Gritėnienė, A., 2020. Rusija „Lietuvių kalbos žodyno“ iliustraciniuose sakiniuose ir reikšmių apibrėžtyse. [Russia in Illustrative Sentences and Definitions of the Dictionary of the Lithuanian Language]. *Baltų filologija*, 29, 1, p. 41–61. <https://doi.org/10.22364/bf.29.1.03>. Prieiga: <https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BF/BF29-1/BF-29-1-03-Griteniene.pdf> [Žiūr. 2024 02 10]. [In Lithuanian].

Gudauskas, A., 2019. Konceptas *Mass media* lietuvių kalboje: problematika ir atitikmens paieškos. [Concept “Mass Media” in the Lithuanian Language: Problems and Searches for the Equivalent]. *Lituanistica*, 4, p. 289–301. <https://doi.org/10.6001/lituanistica.v65i4.4127>. Prieiga: <<https://www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/lituanistica/article/view/4127/3020>> [Žiūr. 2024 02 10]. [In Lithuanian].

Makarova, V. 2014. Litovskoje slovo *priešas* i ruskoje slovo *opaz*. [Lithuanian Word *priešas* and Russian Word *opaz*]. *Res Humanitariae*, 16, p. 182–191. <https://doi.org/10.15181/rh.v0i16.1020>. Prieiga: <<https://ejournals.ku.lt/journal/RH/article/1883/info>> [Žiūr. 2024 01 18]. [In Russian].

Papaurėlytė-Klovienė, S., 2008. Vaikų, moterų ir vyrų elgesys kaip pasaulio kategorizacijos atskaitos taškas (remiantis lietuvių kalbos pasaulėvaizdžio medžiaga). [Children’s, Women’s and Men’s Behavior as a Starting Point of World Categorization (Based on the Data of the Lithuanian World-view)]. *Filologija*, 13, p. 106–119. Prieiga: <<https://etalpykla.lituanistica.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2008~1367167928346/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūr. 2024 01 18]. [In Lithuanian].

Papaurėlytė-Klovienė, S., 2010. Kaimyninių tautų atstovų nacionalinio charakterio specifika lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje. [Representatives of Neighbouring Countries and Their National Character as Reflected in the World Outlook of the Lithuanian Language]. *Lietuvių kalba*, 4, p. 1–9. Prieiga: <<https://www.zurnalai.vu.lt/lietuviu-kalba/article/view/22855/22128>> [Žiūr. 2024 01 18]. [In Lithuanian].

Papaurėlytė-Klovienė, S., Župerka, K. R., 2010. Lietuvos etninių sričių gyventojų charakterio bruožai lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje. [Character Traits of Lithuanian Ethnic Groups in Linguistic Reality]. *Kalbos kultūra*, 83, p. 185–201. Prieiga: <<https://etalpykla.lituanistica.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367175457666/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūr. 2024 01 18]. [In Lithuanian].

Papaurėlytė-Klovienė, S., 2015a. Dieviškumo kategorija lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje. [Category of Divinity in the Lithuanian Language World-view]. In: *Valoda dažādų kultūrų kontekstā XXV. Valoda–2015 [Language. Language in Various Cultural Contexts]*, p. 231–237. Daugavpils: DU akademiškais apgāds “Saule”. Prieiga: <https://du.lv/wp-content/uploads/2022/03/Valoda_2015.pdf> [Žiūr. 2024 01 18]. [In Lithuanian].

Papaurėlytė-Klovienė, S., 2015b. Velnias kaip pasaulio kategorizacijos taškas. [Devil as the Starting Point of World Categorization in Lithuanian World View]. *Acta Humanitarica Universitatis Saulensis. Mokslo darbai: Šventieji ir nelabieji kultūroje*, 22, p. 193–206. Prieiga: <<https://etalpykla.lituanistica.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2015~1479977901684/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūr. 2024 01 18]. [In Lithuanian].

Papaurėlytė-Klovienė, S., 2022. Perprasti ŽVĖRĮ. [To Penetrate the BEAST]. In: *Wartości w językowym obrazie świata Litwinów i Polaków 3/ Vertybės lietuvių ir lenkų kalbų pasaulėvaizdyje 3 [Values in the World View of Lithuanian and Polish Languages 3]*. Opracowały / Sud. Kristina Rutkowska, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska. Krakow, Vilnius: Księgarnia Akademicka, p. 187–202. <https://doi.org/10.12797/9788381388030.12>. Prieiga: <<https://etalpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:148006310/datastreams/MAIN/content>> [Žiūr. 2024 01 18]. [In Lithuanian].

Papaurėlytė-Klovienė, S., 2023. Draugas ir priešas kaip pasaulio kategorizacijos atskaitos taškai lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje. [Friend and Enemy as Reference Points for World Categorization in the Worldview of the Lithuanian Language]. *Acta Linguistica Lithuanica*, 88, p. 206–225. <https://doi.org/10.35321/al188-10>. Prieiga: <<https://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/2246/2339>> [Žiūr. 2024 03 12]. [In Lithuanian].

Radžiūtė-Bačkauskienė, R., Roikienė, D., 2011. The Semantic Aspects of the Concept *UP* in English and Lithuanian Conceptual Metaphors. *Filologija*, 16, p. 49–60. Prieiga: <<https://etalpykla.lituanistica.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367175568828/datastreams/DS.002.1.01.ARTIC/content>> [Žiūr. 2024 03 12].

Ruškys, A., 2011. Konceptas ŽEMĖ lietuvių frazeologijoje. [On the Function of the Concept Žemė (Earth) within the Deep Structure of Lithuanian Idioms]. *Res Humanitariae*, 10, p. 120–140. Prieiga: <<https://etalpykla>

lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367184175834/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content> [Žiūr. 2024 03 12]. [In Lithuanian].

Rutkovska, K. 2016. Namų konceptas lietuvių kalboje ir kultūroje. [NAMAS „house“ and NAMAI „home“ in the Lithuanian Language and Culture]. *Lietuvių kalba*, 10, 1. <https://doi.org/10.15388/LK.2016.22594>. Prieiga: <<https://www.journals.vu.lt/lietuviu-kalba/article/view/22594>> [Žiūr. 2024 03 12]. [In Lithuanian].

Smetona, M., 2016. Europos samprata lietuvių sąmonėje. [Concept of Europe in Consciousness of the Lithuanians]. *Parlamento studijos*, 20, p. 133–157. Prieiga: <https://www.researchgate.net/publication/349122250_Europos_samprata_lietuviu_samoneje?> [Žiūr. 2024 03 12]. [In Lithuanian].

Smetonienė, I., 2015. Garbės koncepto analizė. [Analysis of the Concept of „honour“]. *Filologija*, 20, p. 62–74. Prieiga: <<https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2015~1481039218840/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūr. 2024 03 12]. [In Lithuanian].

Smetona, M., Smetonienė, I., 2019. The Understanding of the Concept LANGUAGE among Young People in Lithuania and Lithuanians Living Abroad. *Acta Baltico-Slavica*, 43, p. 105–125. <https://doi.org/10.11649/abs.2019.002>. Prieiga: <<https://journals.ispan.edu.pl/index.php/abs/article/view/abs.2019.002/5321>> [Žiūr. 2024 03 12].

Snukiškienė, I., 2019. Tiesos konceptualizavimas leksikografijos šaltiniuose. Sisteminių duomenų analizė. [Conceptualisation of Truth in Lexicographic Resources. Systemic Data Analysis]. *Lietuvių kalba*, 13, p. 1–18. <https://doi.org/10.15388/LK.2019.22490>. Prieiga: <<https://www.zurnalai.vu.lt/lietuviu-kalba/article/view/22490/21754>> [Žiūr. 2024 01 20]. [In Lithuanian].

Vaičiulytė-Semėnienė, L., 2018. Žmogaus tapatybės konceptas pagal *tapatus*, *-i* ir jo vedinius dabartinės lietuvių kalbos publicistikoje. [Concept of Human Identity on the Basis of *tapatus*, *-i* and Its Derivatives in Contemporary Lithuanian Opinion Journalism]. *Acta Linguistica Lithuanica*, 79, p. 105–143. Prieiga: <http://lki.lt/wp-content/uploads/2019/01/Acta_79_visas-lengvas.pdf> [Žiūr. 2024 01 25]. [In Lithuanian].